

Захарченко В.П.
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: Дрига Ж.В.,
професор кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

СТАН РИНКУ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Ринок юридичних послуг – це сфера послуг, у якій предметом обороту виступають юридичні послуги, що надаються виконавцями-фахівцями у галузі права на користь замовників, зазвичай, фізичних та юридичних осіб з урахуванням наявності балансу законних прав та інтересів суб'єктів цього ринку (юридичних послуг). Функціонування ринку юридичних послуг в Україні є головною ознакою цивілізованого суспільства та соціальної, правової держави, вирішальною передумовою стабільності правової та економічної систем на загальнонаціональному та регіональному рівнях, що гарантує узгодженість реформ в Україні з наявними стратегічними пріоритетами та реалізує ринок юридичних послуг як об'єкт публічного управління.

24 лютого 2022 року Президент України підписав указ №64/2022, відповідно до якого на території України було запроваджено воєнний стан як реакцію на відкриту збройну агресію з боку російської федерації. Введення цього особливого правового режиму вимагало значних змін у роботі багатьох секторів економіки, включаючи ринок юридичних послуг. Одним із перших кроків, пов'язаних із запровадженням воєнного стану, стало припинення функціонування низки державних реєстрів і баз даних, які адмініструються Міністерством юстиції України та Державним підприємством «Національні інформаційні системи». Такі заходи були спрямовані на збереження цілісності й конфіденційності інформації, а також на запобігання несанкціонованому втручанням та спотворенню даних [4, 5].

Серед реєстрів, роботу яких було тимчасово призупинено, можна назвати Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, Автоматизовану систему виконавчого провадження, Єдиний реєстр боржників, Державний реєстр обтяжень рухомого майна та Державний реєстр актів цивільного стану. Також було припинено функціонування електронного реєстру апостилів та інших важливих державних баз даних. Ці реєстри є надзвичайно важливими для надання великого обсягу юридичних послуг, оскільки вони використовуються для перевірки прав власності, реєстрації угод і вирішення суперечок. Відсутність доступу до них на початку війни негативно вплинула на функціонування юридичного ринку, сповільнивши багато процесів і створивши складнощі для юристів та їхніх клієнтів. Однак на сьогодні роботу більшості з цих реєстрів уже відновлено, що дозволяє юридичному ринку поступово повертатися до нормального функціонування.

Юридичний ринок в умовах війни зазнає серйозних випробувань через загальний стан економіки та зміни в бізнес-середовищі. Економічна ситуація, що склалася внаслідок повномасштабної війни, безпосередньо впливає на інвестиційний клімат, споживчі настрої, платоспроможність клієнтів та функціонування багатьох галузей. Додатковий вплив на юридичний ринок чинить поточний стан енергосистеми України, що ускладнює роботу компаній, що надають юридичні послуги, та створює додаткові труднощі для клієнтів.

Проте варто зазначити, що досвід, накопичений ринком юридичних послуг під час пандемії COVID-19, допоміг йому адаптуватися до нових умов під час війни. Пандемія стимулювала розвиток технологій, що дозволило багатьом юридичним компаніям впровадити нові форми роботи та підходи до управління бізнесом. Зокрема, активно використовувалося програмне забезпечення для управління компаніями, проведення переговорів і консультацій із клієнтами у віртуальному або гібридному форматі, запровадження онлайн-платежів, а також дублювання всіх документів в електронному вигляді та підписання їх електронними підписами. Також значно зросло використання хмарних сервісів для зберігання даних та цифрових каналів для взаємодії з клієнтами. Це дозволило юридичним компаніям зберегти свої позиції навіть в умовах військових дій [1, 2, 3].

На початку повномасштабного вторгнення багато юридичних компаній були змушені перемістити свої офіси на захід України, що призвело до відкриття нових представництв у таких містах, як Львів, Івано-Франківськ, Рівне. Це було обумовлено тим, що значна частина бізнесу, особливо в ІТ-секторі, також переїхала на захід країни. Переміщення компаній дозволило їм зберегти свою діяльність і надавати послуги клієнтам, навіть у нових умовах.

Сьогодні багато юридичних компаній продовжують працювати в онлайн або змішаному форматі, коли співробітники зустрічаються в офісах лише частково. Деякі компанії в столиці та інших регіонах повертаються до повноцінного офісного режиму, хоча й із певними змінами, які зумовлені новими викликами.

Попит на юридичні послуги в Україні залишається високим у таких сферах, як міжнародне податкове право, міжнародне структурування бізнесу та правовий супровід ІТ-компаній. Оскільки ІТ-сектор є менш залежним від географічних факторів, ніж традиційний бізнес, він швидше відновлюється, що також сприяє стабілізації юридичних компаній, які обслуговують ІТ-компанії [3].

Крім того, нові виклики, з якими зіткнулася Україна внаслідок війни, сприяли розвитку нових напрямків юридичних практик, зокрема: військове право, практика фіксації та відшкодування збитків, завданих війною, санкційні провадження, міграційне право та захист прав інвесторів.

Юридичні компанії також стикаються з низкою ризиків, серед яких відтік кадрів через міграцію та перекваліфікацію, втрата окремих галузей економіки, скорочення інвестицій і зниження платоспроможності клієнтів. Втім, внутрішні ризики можуть бути зменшені за рахунок введення гнучких цін на юридичні послуги та впровадження дистанційної роботи, де це можливо. Окрім того, останнім часом популярним стає залучення корпоративних психологів для підтримки співробітників у складні часи [2].

Підсумовуючи, можна сказати, що ринок юридичних послуг в умовах війни пройшов етап виживання й адаптації. Перспективними залишаються напрямки, пов'язані з обслуговуванням ІТ-бізнесу, міжнародних компаній, енергетики, інфраструктури, машинобудування, агропромисловості та фінансового сектору. Умови війни також актуалізували питання захисту персональних даних, що набуває особливої ваги в епоху цифрових технологій.

Досвід, отриманий під час пандемії COVID-19 у сфері діджиталізації, є цінним надбанням, яке продовжує відігравати важливу роль у розвитку ринку юридичних послуг в умовах правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Юридична газета онлайн. Всеукраїнське професійне видання - Старі труднощі та нові можливості: ринок юридичних послуг 2019/2020.

URL: <https://yur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/stari-trudnoshchi-ta-novimozhливosti-rinok-yuridichnih-poslug-20192020.html>.

2. Юридична газета онлайн. Всеукраїнське професійне видання - Актуальний стан ринку юридичних послуг: опитування керівників юридичних фірм. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/aktualniy-stan-rinku-yuridichnih-poslug-opituvannya-kerivnikov-yuridichnih-firm.html>.

3. Газета «Закон і бізнес». Законодавство, влада, права людини – Відкладений попит. URL: <https://zib.com.ua/ua/152966.html>.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. №209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-p#Text>.

5. Указ Президента України №64/2022 від 24.02.2022 р. «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.